

1936 september 16. H e r r e d s r e t t e n s D o m i sak ved
Nord-Østerdal herredsrett, Ole Eggen mot Esten
E. Gjelten m.fl. (h.r.dok. nr. 10 a sd 2 - 4/1943)

Etter forgjeves forliksmegling har Ole Eggen ved stevning av 23/2.36
søksøkte Esten E. Gjelten m.fl. i anledning av at disse har bygd en
hytte på vestsiden av Dalbusjøen og drevet fiske i denne. Både søk-
søkeren og de søksøkte har fått bevilling til fri søkførsel.

Søksøkeren har nedlagt sådan påstand:

1. At de søksøkte under løpende mulkts tvang tilpliktes å fjerne den
av dem ved Dalbusjøen i Os opførte Hytte samt det der opførte båtnøst.
2. At de tilpliktes å fjerne den båt de har hatt i Dalbusjøen like-
ledes under løpende mulkt.
3. At de tilpliktes å erstatte søksøkeren den skade som efter rettes
skjønn er ham påført ved deres fiske i Dalbusjøen.
4. At de innstevnte tilsvører sakens omkostninger som om søken ikke
hadde vært benefisert.
5. At min godtgjørelse fastsettes av retten.

De søksøkte har nedlagt sådan påstand:

1. De søksøkte Esten E. Gjelten, Ole Myrtrøen, Rolf Johnsen, Sigurd
Østgård, Embret Vangsgjelten, Ingvald Ryen, Annar Ryen og Ingvar Ryen
frifinnes.
2. Søksøkeren tilpliktes å betale søksomkostninger til statskassen
som om søken ikke hadde vært benefisert for de søksøkte.
3. Mitt salar ansettes av retten til utbetaling av statskassen.

Søksøkeren mener han har enerett til fiske i Dalbusjøen, og denne
rett grunner han på eiendomsrett til traktene om sjøen. Mot syd påstår
han å eie til midtveis mellom Dalbusjøen og nordre Falkseter, mot øst
og vest til snaufjellet og mot nord til fylkesgrensen mot Sør-Trøndelag
Fylkesgrensen går ikke som på rektangelkartet angitt ved sjøens nord-
ende, men ca. 100 meter nordenfor. Dette område har søksøkeren i retten
anslått til ca. 25000 mål. Grensen mot snaufjellet i øst og vest har
søksøkeren i retten nærmere presisert som gående over det høieste punkt

på Dalbusjøhøgda i øst og det høieste punkt på buhogna i vest. Avstanden mellom disse punkter er etter kartet 6 km. Fra Dalbusjøen til nordre Følkaeter er det 5 km. Dalbusjøen er på det nærreste 1 km. lang og 300 meter bred på det bredeste.

Eiendommen overtok saksøkeren i 1923, og han fikk hjemmel på den ved tvangsauksjonskjøpe av 10/3 1925, tgl. 15/4 s.s. Auksjonen var en skatteauksjon. I kjøpet betegnes eiendommen som gnr. 116 7 Lilleøyen, skogslått av skyld 39 øre. Før han hadde eiendommen tilnært hans svigerfar Ingulf E. Os, og før denne Svend Løvnes, som igjen kjøpte av brødrene Ole, Lars og Bersvend Lilleøyen. Disse hadde overtatt hver sin slått etter sin far Arne Lilleøyen, uten at skylddeling blev holdt. Det er altså 3 slåtter Svend Løvnes kjøpte, og disse slåtter er blev skylddelt ved skyldsetningsforretning av 4/7 1876, hvorved bnr. 7 utskiltes, - ved forretning av 5/7 s.s., hvorved bnr. 8 utskiltes, - og ved forretning av 20/10 1874, hvorved bnr. 11 utskiltes (ved den siste forretning står Svend Løvnes's bo anført som kjøper).

Slåtter (engslåtter, merkslåtter, skogslåtter, fjellslåtter) påstår saksøkeren etter den almindelige opfatning er gjenstand for eiendomsrett på samme måte som eiendommen ender i bygden. Han og hans forgjenger har også alltid optrått som eiere av slåttene. Alt omkr. 1750 hadde eieren av Vængsgjelten oksehavn i trekten. Det var han som solgte til Arne Lilleøyen, Ingulf Os leiet i sin tid hele eiendommen bort til veddehavn. Senere leiet han den bort til Stange hesteavlforretning til hoppehavn ca. 5 år, og så til Knut Langård i 2 år. Jekt og fiskeretten har likeledes vært bortleid, for ender år siden til ingeniør Dahl for 10 år. Os bygde seter omkring 1900, seteren blev brukt et par år. Saksøkeren har bygd den om til jekthytte. Veien til Dalbusjøen har han kostet på et par tusen kroner. Mot de disposisjoner han og hans forgjengere har foretatt der har det aldri vært protestert. Først i de 3 siste år har Dalsbygdingene kommet med den lære at det er samme der. Før 1934 da de saksøkte satte op hytte med båtøst der har aldri andre enn saksøkte (saksøkeren?) og hans forgjengere hatt noen bu eller båt der. Her ender fisket der, har det vært med stang eller garn som er strukket ut fra land. Når de saksøkte har gjort gjeldene at det er fisket fra båt, som er fraktet ned fra Fjellsjøen, så kan dette av praktiske grunner ikke være gjort i større utstrekning. Ved metrikuleringen er det av nogen gårder oppgitt at de har fiskerett i Fjellsjøen og Forellsjøen. Men ingen har oppgitt at de har fiskerett i Dalbusjøen, hvilket de selv-

følgelig ville ha gjort om de hadde hatt det. Under enhver omstendighet må saksøkeren og hans forgjengere ha hevdet eiendomsretten til traktene omkring Dalbusjøen og dermed også til denne. Men selv om saksøkeren ikke hadde eiendomsrett til slåttene, vilde ikke andre ha rett til å bygge innenfor slåtteområdet. Til slåttene hører ikke bare det gress som gror der, men også den skog og de rabber som finnes innen området. Ved de saksøktes fiske i sjøen er fiskebestanden minket. Det vil ta noen år før den tar seg ^{op} igjen. Saksøkeren verdsetter fiskeretten til kr. 100 året, og mener han bør ha en erstatning på kr. 700.-.

De saksøkte hevder at saksøkeren ikke er grunneier ved Dalbusjøen. Hans slåtterrett er en rett til å bruke slåttene, til å avhøste dem. Dette er etter de saksøktes påstand den almindelige opfatning av slåtterettens karakter. Eiendomsretten ligger i sameie fördelsbyggingene. De fleste av de saksøkte har gårdsbruk i Dalsbygda. Rolf Johnsen er dog bare forpakter, Annar Ryen har et småbruk, Ingvald og Ingmar Ryen har ikke gård, men er sønner av gårdsbrukere. At gården i et par tilfelle står i konas navn kan ikke ha noen betydning for søken. Alle de saksøkte må anses delaktig i dette bygdesameie, som har bestått fra umiddelige tider. Som sameiere har de også del i fiskeretten i Dalbusjøen, idet denne også ligger i sameie. Og som sameiere må de ha rett til å føre opp hytte og båtnest og til å ha båt i sjøen.

Slåttene går ikke rundt hele sjøen. Det sted hvor de saksøkte har satt opp hyttene er en bergknaus. Der er ingen slått selv om saksøkeren var grunneier, kan han ikke være eier av annet enn slåttene ikke eier av fjellet omkring Dalbusjøen. De slåtter saksøkeren mener å være eier av er bare de 3 slåtter som er skylddelt i 1876 og 1894. I den første av skylddelingene heter det: "Den frasolgte del betaå av utelukkende markslått". I den andre heter det: "Den frasolgte del består av all hans markslått". I den tredje heter det: "Solgt fjellslått". Og grensene angis slik, bur. 7: "beliggende ved Dalbusjøens søndre ende og er adskilt fra Bersvend A. Lilleøiens tett nordenfor beliggende markslått ved en delings- og merkelinje, hvis utgangspunkt fra øst mot vest er fastsatt fra et lite fremstikkende skogholdt i fjellskrenten på delens østre side og løper i

like linje mod en ved en buktning av Bubekken nedrommet og kryssel merkepel. På den motsatte side, nemlig mot syd støter denne merkeslåt mot Lars A. Lilleøiens merkeslåt som nu tillike er avhøst og solgt til samme kjøper, og blir således fra nu av hans samlede eiendom, som forøvrig har sine gamle merker og begrenses av fjelle Bnr. 8: " ved Dalbusjøen på dennes søndre del og har således sine gamle delemarker. " Bnr. 11: " ved Dalbusjøen støter mot sydvest ned til denne, mot øst til kjøperens eiendom, går på de andre kanta til fjells og har sine gamle merker. "

Saksøkeren har ikke utøvet noen rådighet over det område det gjeltes av sådan beskaftenhet et den kan danne grunnlag for hevd. Det er fisket i sjøen uttallige ganger av forskjellige folk uten innvending fra saksøkeren eller andre.

Det er fisket med stang, oter, garn, not og lyster, fra land og fra båt. At slåtteeieren har satt op et sæterhus, som bare er brukt efter sin bestemmelse et par år, kan ikke begrunne hevde. Huset er bygd til jakthytte, og er forøvrig også nødvendig til utøvelse av slåtretten.

Flere gårder er matrikulert med fiskerett i andre sjøer enn Dalbusjøen, men ingen med fiskerett i denne. Hadde saksøkeren og hans forgjengere hatt enerett til fiske der, er det høist usannsynlig at den ikke var oppgitt og medtatt ved matrikuleringen.

Det har vært jaktet i feltet av Dalbygdingene, også av noen av de saksøkte fra lang tid tilbake. Det har aldri vært protestert fra noe hold.

De saksøktes fiske i sjøen har ikke vært til noen skade for fiskebestanden. Saksøkte Ingvald Ryen har således oplyst at det på vel 1 uke blev fisket ca. 90 kg. fisk av ham og noen andre i august i

Retten bemerker at det gjør sig forskjellige opfatninger gjeldende om forståelsen av slåtterettens karakter. De fleste av videne mene at den er en bruksrett og ikke noen grunneiendomsrett. Retten finner det ikke nødvendig å avgjøre dette spørsmål. Slåttene har fra lang tilbake i den tilliggende eiendommen Lilleøien, men de er ikke skilt ut før i 1876, da bnr. 7 blev skilt fra bnr. 3 og bnr. 8 fra bnr. 1 og i 1894, da bnr. 11 ble skilt fra bnr. 1.

Foruten de tidligere nevnte skylddelinger og tvangsauksjonskjøper fra 1925 er det fremlagt kjøpte av 10/9 1923 fra Arne Løvnes til Ola Eggen på bnr. 7 og 8. I dette kjøpte heter det: " min i tidligere hered beliggende faste eiendom gnr. 116 bnr. 7 og 8 Dalbusjøen kaldet med påstående huse og til- og underliggende herligheter med blandt fiskeretten i Dalbusjøen. " Dette kjøpte er såvidt vites da

eneste dokument hvor eiendommen kalles Dalbusjøen, og det eneste dokument hvor det står at fiskeretten følgermed.

Etter skylddelingen består bnr. 7 av utelukkende markslåtter, den ligger ved Dalbusjøens søndre ende og grenser i syd til Lars Lilleøiens markslått (bnr. 8) mot nord til Bersvend Lilleøiens markslått (bnr. 11) grensen går fra et lite framstikkende skogholdt på dalens østre side i like linje mot en nedrammet pel ved en bukting av Bubekken. Bubekken renner nordover og faller ut i Dalbusjøen. Av beskrivelsen følger altså at både bnr. 7 og bnr. 8 ligger sønnenfor sjøen, bnr. 7 grenser mulige på et punkt til sydenden av sjøen, men bnr. 8 grenser ikke til sjøen. Det heter senere i skylddelingen at den samlede eiendom (bnr. 7 og 8 forøvrig har sine gamle merker og begrenses av fjellet. Av det siste uttrykk sammenholdt med at grensen går fra et skogholdt på dalens østre side, må en slutte at slåttene ikke går lenger op enn til det øverste av skogen, de går ikke til fjellets høyeste punkt som saksøkeren har påstått. Det synes videre at disse to slåtter eller iallfall bnr. 7 ikke går lenger vest enn til Bubekken (som forøvrig det siste stykke løper vest i dalen). Den tredje slått bnr. 11 ligger som nevnt nordenfor bnr. 7, og den ligger i følge skylddelingen ved Dalbusjøen, støter mot sydvest ned til denne, mot øst til kjøperens eiendom og går på de andre kanter til fjells og har sine gamle merker. Dette er altså den eneste slått som går helt til sjøen, men også den ligger ved sjøen, men bare på den ene kanten. " Mot sydvest " synes ikke helt å stemme med kartet. Det kunne synes som den etter beskrivelsen forsåvidt måtte ligge tildelt i Sør-Trøndelag. Saksøkeren påstår riktignok at kartet er feil, og at fylkesgrensen går ca. 100 meter lenger nord enn angitt på kartet. Men denne påstand er ikke slik underbygd at retten kan ta den for godt. Uttrykket " mot sydvest " kan derimot bero på en unøktighet. Det er sannsynlig at det skal være " mot vest ". Dette kan også passe med de erfaringer retten gjorde under åstedsbeføringen. På østenden av sjøen var det nemlig slått. Der en på alle tre skylddelingene, må det altså være riktig å slutte at slåttene ligger vesentlig sønnenfor sjøen, men endel også østenfor. Vestenfor er det etter beskrivelsen utelukkende at noen del av slåttene kan ligge. Det stemmer påny med erfaringene under åstedsbeføringen. Vestenfor sjøen går fjellet like ned til sjøen. Det er på en bergknaus vest for sydenden av sjøen at de saksøktees hytte ligger. Retten er ~~knapp~~ oppmerksom på at grensene for bnr. 11 synes noe vanskelig å forstå etter skylddelingen, de skulde jo etter denne mot syd og nord gå mot fjellet. Men etter skylddelingen vedkommende bnr. 7 grenser jo bnr. 11 mot syd mot bnr. 7, altså mot en slått. Det bør kanskje noteres at i skylddelingen av 1894 står det ikke at selger og kjøper var tilstede. Det står ikke engang at mennene var tilstede. Det står at eiendommen " forut var beføret ". Det kan hende en herav kan slutte at

menne slett ikke har vært på stedet ved anledningen, men har bygd på sine tidligere erfaringer, to av mennene var med også i 1876, og da kan det jo nok bli noen unøiaktigheter.

Ved siden av beskrivelsen i de tre skylådelinger finner retten ikke å kunne tillegge den øvvikende uttrykksmåte i skjøtet av 1923 noen særlig betydning.

Hvis saksøkeren ikke på annen måte kan bevise sin rett til hele feltet omkring Dalbusjøen, må retten derfor anse hans rett begrenset slik som referert ovenfor. Hvor langt mot syd slåttene strekker sig blir riktignok da ikke fastslått, men det har heller ingen betydning for denne sak. Retten vil dog gjøre oppmerksom på at så langt som til midtveis mellom Dalbusjøen og Falkseter kan slåttene etter dens mening ikke sies å gå selv om de nok i tidligere tid har vært stelt og nyttet langt bedre enn nu.

Om bruken av slåttene i gammel tid er lite opplyst. Men etter opplysning i saken har det nok stått en slåttebu der, og ligget en båt i sjøen, som tilhørte saksøkerens forgjenger. At slåtteeieren har drevet fiske i sjøen synes en derfor å måtte gå ut ifra. Men etter vidneforklaringene har også andre fisket der i like lang tid, ikke bare med stang eller med garn stukket ut fra land, men med garn sett fra båt. Det er i flere tilfelle ført båt fra Fjellsjøen med til Dalbusjøen og fisket fra den. Og det foreligger vidneforklaringer om at folk har fisket med lyster, oter og not. Til dels er det forklart at slåtteeieren har vært oppmerksom på dette fiske uten å ha protestert, ja likerrem endog opfordret til fiske.

Det seterbruk slåtteeieren har drevet et par år finner retten ikke å kunne tillegge noen særlig betydning i denne henseende. At slåtteeieren har leiet bort jaktretten er på det rene. Men all den stund folk fra Dalsbygda har gått på jakt der samtidig, synes det ikke derfra å kunne trekkes noen slutning m. n. t. slåtteeierens enerett til jakt.

Det er opplyst at strekningen har vært bortleiet til havnegang. Retten finner ikke å kunne bygge en påstand om hevd på en slik disposisjon. Etter hvad det foreligger må en gå ut fra at det ytterst sjelden har vært havnet så langt mot nord, fra setrene sønnenfor.

Saksøkeren og hans forgjengere har jo hatt de slåtter som var, og for andre har det vel da ikke spilt noen rolle, om slåtteeieren har latt ane havne der.

Saksøkeren har opplyst at han kostet på veien et ikke ubetydelig beløp. Nå, all den stund han hadde slåtter der, var det vel av interesse for ham å ha denne vei. Og selv om veien hadde vært adskillig bedre enn den er, synes ikke retten dette forhold kan få noen betydning for spørsmålet om hevd.

Et vidne oplyste under åstedsbeføringen at det var slått i en strime i fjellet nærmest sydvest for sjøen og bakenfor der. Retten kan heller ikke legge noen vekt på denne opplysning. Om det tilfelles har vært slått der er opplysningene for spørsomme til å avgjøre at dette forhold skal begrunne hevd. Det kan godt tenkes at det har grødd noe gress utefor slåttene, og at slåtteeieren også har tatt med det. Men det behøver ikke å være gjort noen tanke på å utøve noen rett.

Overhodet kan retten ikke innse at saksøkeren eller hans forgjengere har utøvet noe bruk av sådan art at den kan danne grunnlag for hevd.

Saksøkeren har gjort gjeldende at skylden på slåttene tyder på at hans rett har det omfang han påstår. Retten kan ikke være enig i det. Slåttene er under enhver omstendighet temmelig store, og de har isllfall før vært så gode at de har gitt 30 lass høi på en sommer. Og da kan det vel ikke være så meget å si på skylden. På den annen side vilde vel skylden vært altfor liten om eiendommen hadde hatt et areal på 25000 mål eller henimot det, og eieren derhos hadde hatt eneretten til fiske i en fiskerik sjø som Dalbusjøen, og om grensene hadde vært som oppgitt av saksøkeren, vilde han jo hatt fiskerett ikke bare i Dalbusjøen, men også i Fjellsjøen.

Retten finner å måtte gi de saksøkte medhold i at fjellet nordenfor skogen ligger i sameie. Hvor intet annet har kunnet påvises er det jo reglene at skog og fjell har vært sameie. I de trakter det her gjelder blev skogen delt ved en skogdelingskontrakt i 1791. Men den nordligste skogen blev ikke utskiftet. Efter vidnet Petter Thoresen Grue blev imidlertid denne skog senere delt mellem seterlagene, men altså ikke mellem de enkelte setre. Efter dette vidnes utsagn hører Falksetrene til Kjøftåsen seterlag, og til dette lag skulle også Dalbusjøtrakten høre. Vidnet Nils Østgård, som eier en av Falksetrene, har imidlertid for retten uttalt at han ikke har rett lenger enn til midtveis mellem Falksetren og Dalbusjøen og retten finner da ikke å kunne bygge på den nevnte uttalelse fra Grue, så meget mindre som han ikke nærmere har begrunnet sin opfatning. Retten finner efter de tilveiebragte opplysninger å måtte gå ut fra at fjellet nordenfor skogen (altså nettop bl.s. traktene ved Dalbusjøen) ikke er blitt utskiftet, og at de altså fremdeles er gjenstand for sameie.

Det har gjort sig flere opfatninger gjeldende m.h.t. dette sameies karakter. Retten er kommet til det resultat at sameiet til ligger gårdsbrukene i Dølsbygde.

Av de søksøkte er Gjelten, Myrøen, Østgård og Vangsgjelten går brukere i Dølsbygde. At gården tildels kan stå i konns navn må uten betydning i denne henseende, Annar Myen er småbruker og må samme rett. Johnsen er forpakter og retten finner det ikke synlig tvilsomt at en forpakter må kunne utøve sameieretten på samme måte som eieren. Ingvald og Ingmar Myen har ikke gårdsbruk, men er begge sønner av gårdsbrukere i Dølsbygde, den ene bor hos sin den andre hos sin bror som har gården. Og det vilde være urimlig de ikke skulde kunne utøve gårdens rett.

Retten finner altså at alle de søksøkte har rett til å fiske i Dalbusjøen. Har de først rett, må de kunne fiske med garn såvel med annet redskap. Og de må kunne ha båt i sjøen, likesom de må rett til å sette opp hytte og nøst til bruk for fisket. De vil bli å irifinne.

Da søken i flere henseender har vært tvilsom, blir omkostninger å tilkjønne.

De anbefalte sakførere har utført sitt hverv forsvarlig. Deres løn fastsette til kr. 500.- for overrettssakfører Lohrbauer og kr. 500.- for overrettssakfører Bull Askrenn.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g:

De søksøkte irifinnes.

Omkostninger tilkjønnes ikke.

Overrettssakfører Lohrbauers løn av statskassen fastsettes til kr. 500.- og overrettssakfører Bull Askrenns løn til kr. 500.-

Rett hevet.

Kristen Urdal (sign)

Tore Hummelvold (sign)

Iver S. Stei (sign)

Rett avskrift bekreftes:

Ella Kristine Urdal